

AGROFERT: FINANCOVÁNÍ, DEMOKRACIE A KLIMA

Martin Tománek, Eva Malířová, NaZemi
Program realizovaný s vyučujícími projektu Futuropolis

V tomto programu, který byl realizován s vyučujícími zapojenými v projektu Futuropolis v rámci tématu klima, řeší účastníci*e příklad korporace Agrofert jako problém oligarchie v zemědělství. Účastníci*e se zabývají se dopady této oligarchie na životní prostředí a demokracii.

Záměr programu: Tento program byl realizován s vyučujícími zapojenými v projektu Futuropolis v rámci tématu klima. Po zkoumání různých příčin klimatické krize řešily skupiny kauzy ze tří oblastí, které jsou významným zdrojem emisí: uhlí, doprava, zemědělství.

V tomto programu řeší účastnice a účastníci příklad korporace Agrofert jako problém oligarchie v zemědělství. Zabývají se dopady této oligarchie na životní prostředí. Nad různými texty skupina zkoumá otázky: Kdo z toho těží? Na koho to dopadá? Jak jinak a spravedlivě? a reflektuje svoji pozici, potřeby a touhy.

Cíl: Skupina odchází s hlubším pochopení vlivu oligarchicky řízeného zemědělství na klimatickou změnu.

Časová dotace: 60–90 min

Přílohy: plakát 1, plakát 2, texty ke čtení, kartičky potřeb, jiné možnosti zemědělství

Další zdroje k zemědělství a klimatu:

- [Fakta o klimatu: Emise skleníkových plynů v ČR](#)
- [Podcast 2050 \(č. 4\): Klimatická neutralita v krajině: zemědělství a lesnictví](#)

Fáze spirály Futuropolis: fáze probouzení z ticha a kritického bádání a imaginace

Principy, které jsme sledovali*y:

3) průběh lekce, která směřuje od individuálního spotřebního k systémovému nastavení, které má dopad na klima.

5) sledování emocí a zájmu, které mají žáci i a žákyně v dané situaci; výběr textů podle potřeb

6) reflexe – bez učení není reflexe

Metodická poznámka 1: V rámci programu se od začátku počítá s určitou mírou nepředvídatelnosti a nejasnosti, protože se průběh řídí zájmem a potřebami účastníků a účastnic.

Metodická poznámka 2: Téma může přinést mnoho emocí. Vedte skupinu k přeformulování hodnotících vyjádření o někom buď do popisných jávyjádření (vadí mi, že..., toužím po...), nebo věcné argumentace opírající se o data. Pokud byste téma uváděli*y, zvolte vhodný způsob nakládání s vlastním názorem.

Realizace lekce

1. fáze: Probouzení z ticha

Kódy každodennosti (5+ min)

- Dejte do skupin plakáty se značkami a zeptejte se: *Kde všude v životě se setkáváte s těmito značkami? Když se díváte na seznam toho, co spadá pod Agrofert, co se vám hodí hlavou? Jaké otázky vás napadají?*
- Použití plakátů poutá pozornost skupiny a studující diskutují mezi sebou, nikoliv s vyučujícími.

2. fáze: Kritické bádání

Čtení ve dvojicích (10+ min)

Rozdělte se do dvojic, text volte podle diskuze v předchozí aktivitě. My jsme postupovali* y takto:

- Dvojice čtou text, který je uveden pod číslem 2: „Agrofert a dotace, financování zemědělství“.
- Dvojice si položí otázky, které nás napadají ohledně textu.
- Přesouváme demokraticky mocenské pole mezi účastníky a účastnicemi, žactvo nemluví pouze na lektora či lektorku.
- Vybírejte otázky, co skupinu dál zajímá.
- Na konci položte otázky: *Kdo z toho těží a Čí hlasy nejsou slyšet?*

Společné čtení (10+ min)

Rozdělení do menších skupin, čtení po dvou lidech:

- Společně čteme část textu „Zemědělství a jeho podíl na klimatickém rozvratu“.
- Opět otázka na konci: *Kdo z toho těží? Zkuste jít hlouběji.*

Naše potřeby (15+ min)

Použijeme kartičky potřeb jako pomůcku a zkusíme najít a pojmenovat, které naše potřeby nejsou naplněny tímto problémem. Pomáhám nám to tak formulovat společný zájem. Někdy může být těžké to formulovat, tak stačí poslouchat, co skupinu štvě, a vytahovat ty konkrétní potřeby a ukazovat je, což se stalo v naší skupině.

3. fáze: Imaginace

Kdybych měl*a tu moc... (10+ min)

Zvolili* y jsme nejnižšího možného jmenovatele imaginace, obrazové sdělení. Zakreslili* y jsme jednotlivé mocenské pozice, které jsme měli* y v rámci problému, a zkoušeli* y jsme si představit, jaké konkrétní řešení by mohlo přijít z těchto pozic. Otázka zněla, co bych dělal*a, kdybych měl*a tu moc, ale to může být velmi abstraktní; je lepší přijít s předpřipravenými pozicemi. Ty naše byly:

- EU
- vláda

- vlastník Agrofertu (toto bylo těžké si představit, obešlo se to jednoduchým příběhem, majitel Agrofertu zesnul a ty jsi společnost zdědil, co budeš dělat?)
- ministerstvo zemědělství
- občané a občanky, popřípadě aktivisté a aktivistky
- škola (přidáno skupinou)

4. fáze: Strategie a taktika **Návrh konkrétního řešení?**

Skupina se velmi organicky přesunula k navrhování možných řešení, původně to nebylo v plánu, ale energie v rámci této aktivity byla tak dobrá, že jsme dospěli* y až sem. Padala zatím velmi rychlá řešení, která ještě nebyla podložena systémovým myšlením, ale pomáhala posilovat společnou naději. Další postup by byl kriticky vyhodnotit navrhovaná řešení s podporou kroků fáze Strategie a taktika.

5. fáze: Reflexe

Písemně či společně, pokud to dovoluje počet účastníků a účastnic, si zodpovězte otázky: *S čím odcházím? Co nového jsem si uvědomil*a? Jaké otázky se mi honí hlavou?*

Zdroje: Značky a firmy, které spadají pod jednu korporaci, se často proměňují, použité obrázky mohou být už zastaralé. Aktuální informace ověřujte.

stránky sledují vlastnickou strukturu a toky dotací firmě Agrofert. Na stránkách najdete i údaje o zdrojích a aktualizaci.

web Agrofertu

Přílohy

1) Co vše spadá pod Agrofert

Můžete se podívat, i pokud máte mobil, na stránky <https://imperiumab.investigace.cz/>.

Otázka: *Je zde něco, co vás překvapilo, že spadá pod Agrofert?*

Otázka: *Kolikrát denně se potkáte se značkami Agrofertu?*

2) Agrofert a dotace, financování zemědělství

Evropský výbor pro rozpočtovou kontrolu v čele s německou lidoveckou europoslankyní Monikou Hohlmeierovou ji zadal po návštěvě Česka, kterou kvůli auditu ke střetu zájmů podnikl loni koncem února. Dokument zveřejnil také na webu Evropského parlamentu.

„Při kontrole v Česku jsme se dostali k materiálům, které ukazovaly, že rozsah dotací pro Agrofert je daleko větší, než se předtím jen tušilo,“ přiblížil hlavní impulz lidovecký europoslanec Tomáš Zdechovský, který se kontrolní mise coby člen výboru také účastnil.

V seznamu figurují i další firmy ze svěřenského fondu premiéra Andreje Babiše (ANO). Podnik Oseva Agri Chrudim obsadil 36. příčku, Kladrubská 41. příčku. Pokud by se ovšem dotace pro podniky sečetly, holding by se vzápětí vyšvihl na přední pozice. Nemluvě o dotacích pro další firmy koncernu, těch je zhruba 230.

Nynější přehled podle Zdechovského dokazuje, že je v Česku podnikatelské prostředí kvůli dotacím pro Agrofert i další velké podniky pokřivené. „Řada malých soukromníků nemá šanci si pronajmout jakoukoli půdu, protože je Agrofert přeplatí,“ pokračoval.

Holding ale od začátku jakékoli pochybení odmítá a upozorňuje, že vždy postupoval v souladu s platnými předpisy. „Agrofert z dotací nežije a není na nich ani závislý. Pouze, stejně jako jakákoli jiná soukromá firma, využívá všechny zákonné nástroje pro podnikání včetně dotačních nástrojů,“ zní stanovisko vedení koncernu k auditu ke střetu zájmů.

Podobný přehled zemědělských dotací v pondělí zveřejnil také Deník N, a to s odkazem na data společnosti Datlab. Podle něj Agrofert čerpal od roku 2017 do 2019 na zemědělských dotacích celkem 2,9 miliardy korun. Má tak být vůbec největším příjemcem agrodotací v Česku, následují Státní pozemkový úřad a podniky Gabriela Večeři.

Přesto Státní zemědělský intervenční fond, který eurodotace pro zemědělce v Česku rozděljuje, nadále žádosti holdingu ze svěřenského fondu premiéra přijímá a posuzuje. Ba co víc: pokud projekty splňují dotační podmínky, dává jim zelenou. Ovšem pouze předběžně.

Co to znamená? Zemědělský fond sice projekty doporučí ke schválení, s vyplacením unijní podpory však čeká na definitivní výsledky unijní prověrky. V květnu tak tímto způsobem získala unijní dotaci holdingová firma SPV Pelhřimov, a to ve výši 624 tisíc korun.

„V případě, že žádost o dotaci společnosti SPV Pelhřimov dospěje ke schválení, bude administrace, respektive schválení žádosti o dotaci pozastaveno,“ upřesnila pro iROZHLAS.cz Rezková. Podobně jsou na tom podniky Penam a Lipra Pork, jimž fond v únoru předběžně přislíbil na dotacích 45 milionů korun.

Zdroj zde

Evropská unie investuje skoro 2/3 ze svého rozpočtu do dvou gigantických výdajů – zemědělství a soudržnosti.

Ukázalo se, že i přes mnohé reformy těchto gigantických programů, je pořád ve vyplacení minimálně 2,7% chybovost. To nezní jako moc, ale ve skutečnosti jde o obrovskou částku – jen v roce 2019 to dělá po celé EU 3,37 miliard eur.

EU má obrovský problém s mapováním, v čí kapse dotace vlastně končí. Údaje o příjemcích evropských peněz jsou totiž rozesety v minimálně 292 regionálních, národních a meziregionálních rejstřících.

Roztříštěnost ale není jediný problém. Většina rejstříků se také špatně používá, uživatelé v nich nemohou informace snadno třídit nebo vyhledávat. Není ani jasné, v čí kapse evropské peníze nakonec skončily. Skuteční vlastníci firem se často schovávají za spletenci menších společností a žádný z rejstříků příjemců dotací o nich neinformuje, protože to ze zákona není povinné. V EU fungují ještě

paralelní rejstříky skutečných majitelů firem, které musí přiznat všichni příjemci evropských dotací. V České republice je ale tento rejstřík neveřejný. Takže to, že je Andrej Babiš konečným příjemcem dotací pro firmy z holdingu Agrofert, byste ve veřejných rejstřících hledali marně.

[Zdroj zde](#)

Otázka: *Kdo z toho těží? Kdo rozhoduje o přerozdělování dotací?*

3) Oligarchie a demokracie

Oligarchie v Česku: vládnou tu peníze patnácti nejbohatších, společnost se nemá jak bránit

Z rozhovoru s americkým politologem Jeffreyem Wintersem o oligarchii, extrémní koncentraci bohatství a klimatické krizi:

Tvrdíte, že v zemích jako Česká republika nebo USA lidé ve skutečnosti nežijí v demokracii, ale v oligarchii. Proč tomu tak je?

V demokracii existují dva klíčové zdroje moci. Jednak je to účast lidí ve volbách, kde platí, že co člověk, to jeden hlas. Základem demokracie je myšlenka rovnosti. Jenže je tu ještě druhý klíčový zdroj moci – a sice bohatství a peníze. A my žijeme v majetkově ohromně nerovných společnostech. Žijeme v systému s mimořádně neférovým rozdělením bohatství. Lidé sice mohou volit různé politické strany, mají ale šanci ovlivnit alternativy, které jim politické strany nabídnou? Většinou ne. A právě oligarchové dnes hrají klíčovou roli v tom, koho lidem předhodí jako kandidáty, jak budou vypadat politické programy a podobně.

Můžete být konkrétnější? Jak vypadá oligarchie v České republice?

V Česku máte oligarchu rovnou premiérem. Andrej Babiš je druhý nejbohatší muž v zemi. V celosvětovém měřítku to není významný boháč, ale v českém prostředí je velmi mocný, o tom není pochyb. Nedivte se – Babiše stvořila velká majetková nerovnost, která v Česku panuje. V Česku dnes operuje jedenáct nejbohatších miliardářů. A kromě nich tu působí další bohatí lidé, jejichž majetky mají hodnoty řádově stovek milionů. Jde o malou skupinku – jedno procento, možná ještě menší část české populace. Patnáct vašich nejbohatších oligarchů vlastní zhruba stejně velký majetek jako chudší polovina české společnosti. Mluvíme o extrémní koncentraci bohatství a moci, jaká nemá v dějinách obdoby.

[Zdroj zde](#)

Zhruba 75 % české a slovenské zemědělské půdy využívá největších 5 % farem o rozloze nad 500 hektarů. Naproti tomu v Polsku a bývalé Jugoslávii kolektivizace proběhla jen v omezené míře, takže už v roce 1990 bylo 77 % polské a 92 % slovinské půdy v soukromých rukou. Obě země jsou proto pravým protikladem české situace: agrární sektor je zde mimořádně rozdroben na malé privátní statky. Zatímco v Polsku nebo Litvě pracuje v zemědělství zhruba 19–20 % obyvatel, Česko se svými 5,2 % se výrazně přibližuje průměru EU-15 (4,3 %). Naopak pouze tři státy patnáctky (Švédsko, Irsko a Finsko) spotřebují na hektar zemědělské půdy méně pesticidů než Česko. Například v Německu na hektar připadá asi dvakrát více účinných látek.

[Zdroj zde](#)

Otázka: *Jaký je podle vás vztah financování zemědělství a stavu demokracie?*

Otázka: *Kdo z toho těží?*

4) Zemědělství a jeho podíl na klimatickém rozvratu

K úbytku organické hmoty v půdě, tzv. dehumifikaci, dochází, pokud její ztráty výrazně převyšují vstupy. Organická hmota, která se dostává do půdy, je během rozkladu v půdě akumulována jen z 10 až 30 % ve formě organického uhlíku. Zbytek uhlíku je mineralizován a uvolňován ve formě CO₂ do ovzduší. Dehumifikace může být zapříčiněna mnoha faktory. Zvýšené kypření a provzdušňování (aerace) půdy spolu s hlubším prooráváním spodin během intenzivního způsobu kultivace zpomaluje proces humifikace organických zbytků a zrychluje proces mineralizace. Nadměrnou aerací a následnou zvýšenou mineralizací organické hmoty trpí i rozorané louky a pastviny. Vliv na degradaci organické hmoty má i pěstování monokultur, nedostatečný přídavek organických hnojiv a posklizňových zbytků a jejich následná rychlá mineralizace. Hlavním problémem vedoucím k dehumifikaci českých polí je nedostatečný přísun klasického organického hnojiva ve formě hnoje a kejdy nebo digestátu či kompostu, který je způsoben především poklesem chovu hospodářských zvířat po roce 1989. Díky zvýšení počtu bioplynových stanic se podařilo tento trend mírně zvrátit. Ke zvýšení obsahu humusu naopak dochází na zatravněných půdách, které jsou bohatě dotovány organickými látkami z kořenového systému trav. Dalším významným zdrojem organické hmoty mohou být recyklované bioodpady ve formě kompostů. Pokud se plně rozvine třídění bioodpadů, může se jednat o množství dosahující až milionu tun organického hnojiva. Mezi další faktory negativně ovlivňující obsah humusu v půdě jsou změny hydrotermického režimu (odvodnění, ale i závlaha) a změna využití půdy (land-use).

S, přičemž dochází k uvolňování energie. Ke ztrátám dochází i během vodní a větrné eroze, která je druhým nejvýraznějším nebezpečím pro půdy v ČR. Mezi důsledky degradace organické hmoty v půdě patří zhoršení stability půdní struktury, kdy je půda degradována utužením, a tím je omezen i biologický život v půdě. Snížena je tak retenční a infiltrační schopnost půdy, což má za následek, že srážky jsou využity pouze z části.

Zdroj zde

Otázka: *Kdo z této situace těží?*

5) Co dělat?

Václav Zámečník z České společnosti ornitologické řekl: „Ačkoliv k oddělení plateb od produkce (tzv. decoupling) došlo už v rámci reformy Společné zemědělské politiky v roce 2003, současný princip přímých plateb založený na historických příjmech farem nadále nejvíce podporuje nejintenzivnější zemědělce na úkor těch, kteří se chovají k přírodě šetrněji. Opravdu se Česká republika dostatečně snaží tento nespravedlivý systém změnit? Současná výše zemědělské podpory je přitom odůvodněná pouze za předpokladu, že kromě produkce potravin zajistí i zachování všech mimoprodukčních funkcí zemědělství.“

Zdroj zde

Pozitivní příklady: Obnova bělokarpatských luk

Krajina v Bílých Karpatech byla v minulosti zasažena intenzivním zemědělstvím, kdy horské louky s obrovským množstvím trav a bylin nahradila rozoraná pole. Návrat původních luk si dala za svůj cíl botanička Ivana Jongepierová z Českého svazu ochránců přírody, přišla s nápadem na vytvoření regionální travní směsi a s dobrovolníky se pustila do práce.

„To je také základní rozdíl mezi regionální travní směsí z Bílých Karpat a takzvanou komerční směsí. Komerční směs nazýváme ty klasické pastevní nebo luční směsi, které obsahují třeba 3–4 druhy trav a 1–2 druhy jetelu, které používají zemědělci především za účelem získání píce. Ale vlastně tady tato směs pro potřeby ochrany přírody je naprosto nedostatečná, protože vůbec nepodporuje biodiverzitu, to znamená druhové bohatství, které je strašně důležité pro fungování zdravé krajiny.“

„V prvních letech jsme na tento rozjezd dostávali několik let za sebou finance z ministerstva životního prostředí právě přes Český svaz ochránců přírody. A jakmile se vlastně ta směs vytvořila a používá se už na to zatravňování, tak již žádné dotace víceméně nepotřebujeme. Je to vlastně už nastartované, takže tady to funguje. Problém je v současné době, že by tady tato směs nebo regionální směsi by měly být více používány různě po republice, akorát je to strašně složité na ten rozjezd, kde vzít dostatek financí.“

Zdroj zde

Standard Oil Co. Inc. byla americká monopolní ropná společnost, zabývající se její těžbou, přepravou, rafinací a prodejem ropných produktů. Založili ji roku 1870 v Ohiu John D. Rockefeller a Henry Flagler. Svého času byla největší ropnou rafinérií na světě. Její historie jako jedné z prvních a největších nadnárodních korporací na světě skončila v roce 1911, kdy Nejvyšší soud Spojených států amerických v precedentním případě rozhodl, že Standard Oil je nelegální monopol. Kritici vinili Standard Oil z používání agresivních cenových praktik za účelem zničení konkurentů a vytvoření monopolu, který ohrožoval ostatní podniky. Její nástupci jako ExxonMobil nebo Chevron stále figurují mezi světově největšími společnostmi podle tržeb.

Zdroj zde

Otázka: *A jak byste situaci financování zemědělství změnili* y vy, kdybyste měli* y tu moc?*

Otázka: *Co byste udělali* y s Agrofertem, kdybyste měli* y tu moc?*

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

